

Миколаєнко Н.М. Полікультурний аспект дитячих освітніх видань // Проблеми освіти: Збірник наукових праць. – Вип. 82. – Вінниця-Київ, 2015. – С. 169-171.

УДК 371

*Н.М. Миколаєнко, аспірант кафедри педагогіки,
Житомирського державного університету ім. І. Франка*

ПОЛІКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ДИТЯЧИХ ОСВІТНІХ ВИДАНЬ

В статье исследовано детские образовательные издания. Рассмотрен поликультурный аспект детских образовательных изданий. Определены функции поликультурности в детских образовательных изданиях.

Ключевые слова: *детские образовательные издания, поликультурность, формирование, личность.*

In the article investigational child's educational editions. The policultural aspect of child's educational editions is considered. The functions of policultural's are certain in child's educational editions.

Keywords: *child's educational editions, forming, personality.*

Тенденція до формування полікультурного простору в умовах глобалізаційно-інформаційних змін суспільства є особливістю ХХІ століття. Проблематика полікультурного виховання дітей та молоді – одна із пріоритетних у процесі гуманізації суспільства. Науковий пошук у вирішенні проблем полікультурності нині актуальний через попит якісно-змістовних дитячих освітніх видань.

Проблеми полікультурності обґрунтовували у своїх дослідженнях як зарубіжні науковці (Д. Бенкс, Г. Дмитрієв, Д. Дьюї, В. Матіс, Д. Міттер, С. Наушабаєва, С. Нієто, В. Подобєд, Т. Рюлькер, М. Уолцер, М. Хінт, інші), так і українські науковці (Е. Антипова, В. Бойченко, Л. Горбунова, О. Котенко, І. Лощенова, Н. Сейко, О. Сухомлинська та інші).

Мета статті – з'ясувати значення «дитячі освітні видання» і дослідити полікультурний аспект у дитячих освітніх виданнях.

Зазначимо, що багато відомих педагогів зауважували, що книга в житті дітей відіграє набагато більшу роль, ніж у дорослих. Як стверджував В. Сухомлинський: «Книги залишаються сплячими велетнями, поки до них не доторкнулася жива вода мудрого розуму та схвилюваного серця педагога. Ось тоді велетень оживає» [1, С. 533].

Логіка нашого дослідження передбачає з'ясування поняття «дитячі освітні видання». Однак здійснений аналіз фахових та спеціальних джерел засвідчив, що тлумачення зазначеної дефініції – відсутнє. Тому, насамперед, з'ясуємо поняття «дитячі видання».

У наукових джерелах не існує єдиного пояснення «дитячих видань». Базове пояснення поняття подано в ДСТУ 3017-95 «Видання. Основні види.

Терміни та визначення»: «дитяче видання» – це виготовлене поліграфічним або іншим способом видання твору дитячої літератури на паперових та непаперових носіях [2].

До дитячих видань Н. Дзюбишина-Мельник відносить оригінальну та перекладну художню, художньо-наукову й художньо-публіцистичну літературу, орієнтовану на дитину від народження (якщо в поняття дитячої літератури включати фольклор) або від двох років (якщо під дитячою літературою розуміти лише авторську) до 10-11 років (при вузькому тлумаченні дитинства), чи до 13-14 років (при ширшому тлумаченні) [3, С. 347-348].

Зміст поняття «дитяче видання» характеризує літературу для дітей віком до 18 років. Мовно-стильова специфіка творів для дітей залежатиме від вікової диференціації, а тому доцільно у практиці навчання використовувати терміни «література для дітей дошкільного віку», «література для дітей молодшого шкільного віку», «література для дітей середнього шкільного віку», «література для дітей старшого шкільного віку».

Начасі у фахових джерелах відсутні тлумачення поняття «освітні видання». Часто вживаний термін «навчальні видання» і замінює «освітні видання». Однак, на нашу думку, дефініція «освітні видання» має ширше значення. Зміст сутності поняття «освітні видання» пропонуємо розглядати на основі СОУ 22.2-02477019-07:2007 «Поліграфія. Підручники і навчальні посібники для середніх загальноосвітніх навчальних закладів. Загальні технічні вимоги», де зазначено, що навчальні видання залежно від вікової категорії учнів середніх загальноосвітніх навчальних закладів поділяють на навчальні видання для молодшого шкільного віку (6-10 років включно, учнів початкової школи); навчальні видання для середнього шкільного віку (11-14 років включно, учнів V-VIII класів); навчальні видання для старшого шкільного віку, підлітків (15-18 років включно, учнів IX-XII класів, спеціальних середніх загальноосвітніх навчальних закладів і абітурієнтів).

У СОУ 22.2-02477019-07:2007 «Поліграфія. Підручники і навчальні посібники для середніх загальноосвітніх навчальних закладів. Загальні технічні вимоги» навчальні видання для учнів середніх загальноосвітніх навчальних закладів залежно від характеру інформації поділяють на підручники; навчальні посібники (хрестоматія, курс лекцій, прописи тощо); практикуми (задачник, робочий зошит, завдання для контролю засвоєння знань тощо). Також навчальні видання залежно від навчальних дисциплін поділяють на гуманітарні (буквар, читанка, видання з мовознавства, літератури, історії, суспільствознавства, психології тощо); математичні (видання з арифметики, математики, алгебри, геометрії, логіки, інформатики тощо); природничі (видання з природознавства, екології, астрономії, фізики, хімії, географії, біології тощо); спеціальні (видання для професійної освіти з механіки, медицини, радіоелектроніки, хімічної технології тощо) [4].

Акцентуємо, що освітні видання мають дидактичні елементи, наповнені глибоким змістом; управлінські прийоми, які передбачають самостійне вирішення завдань; естетичні засоби, спрямовані на розвиток мислення, уваги

та пам'яті дитини. Загалом їхні тексти відповідають покладеним на них функціям: будити позитивне зацікавлення знаннями, давати їх у доступній до засвоєння формі тощо. Наприклад, автори підручників ефективно застосовують науково-популярний стиль для роботи з учнями, зокрема такі його елементи, як експресивність і суб'єктивність мови, її конкретність та образність, доступність, виразність, динамічність, мотиваційність, діалогічність тощо.

Дитячі освітні видання стимулюють розвиток загальнокультурних інтересів дітей, інтелектуальних здібностей учнів, виховного потенціалу навчального матеріалу, формування світогляду. У таких виданнях через матеріали навчального та виховного характеру відображено розвиток суспільства в цілому.

Беручи до уваги вищезазначене, дамо визначення поняттю «дитячі освітні видання» – це ті видання, які спрямовані на розвиток, навчання та виховання дитини із врахуванням психолого-педагогічних особливостей вікової диференціації, що сприятимуть формуванню особистості.

Відмітимо, що у дослідженнях Г. Дмитрієва полікультурність розглядається як дидактичний принцип: виховувати учнів у дусі міжкультурної толерантності, розвиток культурного плюралізму, багатокультурного балансу в змісті навчального процесу [5].

У «Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності» охарактеризовано полікультурний аспект, як один із важливих у вихованні громадянина. Його реалізація означає, що у процесі виховання повинні створюватися умови для формування особистості, вихованої у національній культурі і разом з тим відкритої іншим культурам, ідеям і цінностям. Тільки така особистість, наголошується в Концепції, здатна зберегти свою національну ідентичність, оскільки глибоко усвідомлює національну культуру як невід'ємну складову світової культури [6].

На основі аналізу фахових джерел визначимо функції полікультурності у дитячих освітніх виданнях:

- філософсько-культурологічна (спрямована на формування етнічної самосвідомості особистості як складової частини планетарної свідомості);
- етико-гуманістична (враховує ідеї полікультурності суспільства і етики міжнаціонального спілкування, відображає з позицій гуманізму в змісті освіти і способах навчальної діяльності культурний досвід людства у його конкретних етнонаціональних формах);
- гуманітарно-гностична (спрямована на формування активного пізнавального інтересу до рідної і зарубіжної культур);
- рефлексивно-виховна (орієнтована на сприйняття і усвідомлення важливості культурного різноманіття для розвитку особистості й прогресу цивілізації, становлення етичних уявлень і оцінок, пов'язаних із культурним плюралізмом, створення умов для перетворення їх в стійкі переконання і навички конструктивної гуманної поведінки);

• особистісно-розвивальна (мотивує і розвиває інтерес людини до себе, системи потреб, інтересів, установок, спрямованих на усвідомлення себе як особистості, суб'єкта етносу, громадянина держави, громадянина світу).

Отже, завдяки дитячим освітнім виданням формується уявлення особистості про культурні світи, їх взаємозв'язок, також формується толерантне ставлення до представників різних етносів, розвиваються навички взаємодії в сучасному полікультурному світі. Дитячі освітні видання сприяють вирішенню проблеми подолання міжкультурних конфліктів, допомагають налагодженню атмосфери співробітництва «різномовних» комунікантів у різних сферах суспільства.

Резюмуємо, що дитячі освітні видання є основою формування й розвитку адекватного молодіжного середовища, здатного до спілкування без етнічних, релігійних, расових і культурних бар'єрів.

Подальшу перспективу вбачаємо у розробці та впровадженні на державному й міжнародному рівні концепції розвитку дитячих освітніх видань і фахівців редакторсько-видавничого фаху.

Література:

1. Сухомлинський В.О. Вибрані твори у 5 т. // В.О. Сухомлинський – Т 5. – К. : Рад. шк., 1977. – С. 533.
2. ДСТУ 3017-95. Видання. Основні види. Терміни та визначення. – К. : Держстандарт України., 1995. – 48 с.
3. Дзюбишина–Мельник Н.Я. Мова дитячої літератури // Українська мова: Енциклопедія. – 2-ге вид., випр. і доп. // Н.Я. Дзюбишина-Мельник – К. : Вид-во «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. – С. 347-348.
4. СОУ 22.2-02477019-07:2007 «Поліграфія. Підручники і навчальні посібники для середніх загальноосвітніх навчальних закладів. Загальні технічні вимоги» // Режим доступу: <http://www.chytomo.com/rozdil/standarty/sou-222-02477019-072007-pidruchnyky-i-navchalni-posibnyky-dlya-serednikh-zahalnoosvitnikh-navchalnykh-zakladiv.html>
5. Дмитриев Г.Д. Многокультурность как дидактический принцип / Г. Д. Дмитриев // Педагогика. – 2000. – № 10. – С. 3-12.
6. Концепція громадянського виховання. Міністерство освіти і науки України // Інф. Зб. Мін. Освіти України. – 2000. – № 22. – С. 7-20.